

EKONOMIE

zdroj Robert Holman – Základy
ekonomie

Ekonomie

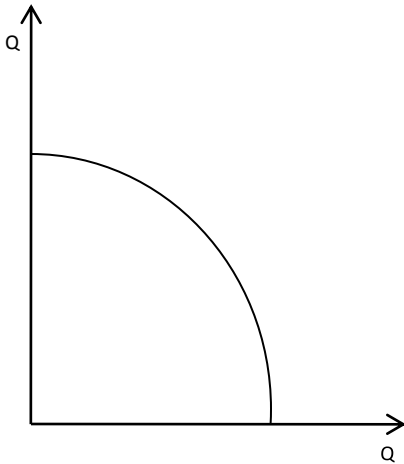
Studuje chování jednotlivců (firmy, banky, domácnosti...) věda o lidském jednání , nemůže plně převzít metody přírodních věd, protože motivy lidského jednání jsou subjektivní a nejsou měřitelné a nemá možnost experimentů (neměnné podmínky experimentu)

Studuje chování jednotlivců – jak se lidé rozhodují o využití vzácných zdrojů, které mají alternativní využití

Racionální jednání v podmínkách vzácnosti

- racionální jednání nelze posoudit z toho, jaké si volí cíle, jaké preference
- racionalitu lidského jednání nalezneme ve volbě prostředků k dosažení cílů tj. maximalizuje svůj užitek a minimalizuje své náklady
- jednatel chce rozdělit vzácný zdroj mezi alternativní příležitosti, porovnává přírůstky uspokojení z těchto příležitostí

Hranice produkčních možností

Ukazuje všechny možné kombinace dvou výrobků, které lze získat s danými zdroji

Výrobce hledá takový bod na hranici produkčních možností, ve kterém jsou přírůstky uspokojení z obou výrobků pokud možné stejné

Lidé se chovají v souladu s ekonomickými zákony, i když tyto zákony neznají a nikdy je nestudovali.

Racionalita lidského chování nespočívá v tom, že je člověk neomylný, ale v tom, že systematicky neopakuje chyby, nýbrž učí se z nich a napravuje je.

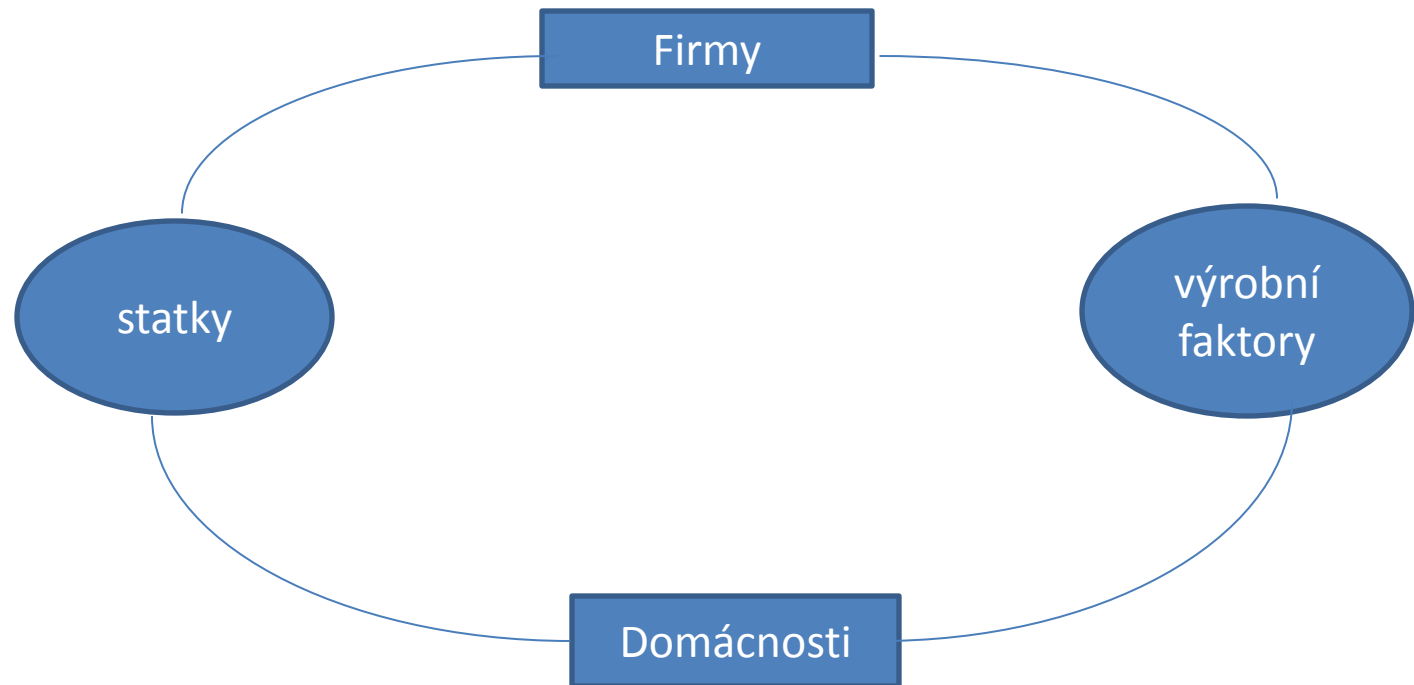
Racionální jednání jednotlivců může, ale také nemusí vést k efektivním výsledkům. **Neviditelná ruka trhu** (směna, tržní ceny) zajišťují soulad mezi prospěchem jednotlivce a společným prospěchem. Ceny a zisky vedou výrobce a obchodníky jako **neviditelná ruka trhu**, aby dělali to, co chtějí spotřebitelé, přestože jim nejde o spotřebitele ale jen o vlastní zisky.

Činnosti lidí v tržním systému jsou koordinovány směnou a cenami. Cenový systém je efektivní, protože je úsporný

Funkce ceny

- informační funkce ceny
- motivační funkce ceny
- alokační funkce ceny
- distribuční funkce ceny

Ekonomický koloběh

Chování spotřebitele – užitečnost a poptávka

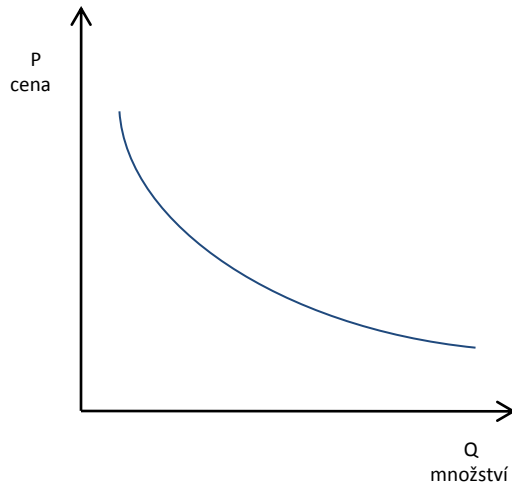
Uspokojení z celého množství statků nazýváme **celkovým užitekem**. Přírůstek uspokojení z další, dodateční jednotky statku nazýváme **mezním užitekem**.

Mezní užitek s rostoucí spotřebou klesá.

Racionální spotřebitel není ochoten platit za statek vyšší cenu, než jaká odpovídá jeho meznímu užitku.

Rozdíl mezi celkovým užitekem statku a částkou, kterou za něj spotřebitel zaplatí je **spotřebitelův přebytek**

Křivka poptávky

Poptávka ukazuje závislost poptávaného množství statků na jeho ceně.

Ukazuje jak se mění kupované množství statků v závislosti na jeho ceně (při nezměněných podmínkách).

Křivka poptávky v zásadě kopíruje křivku mezního užitku.

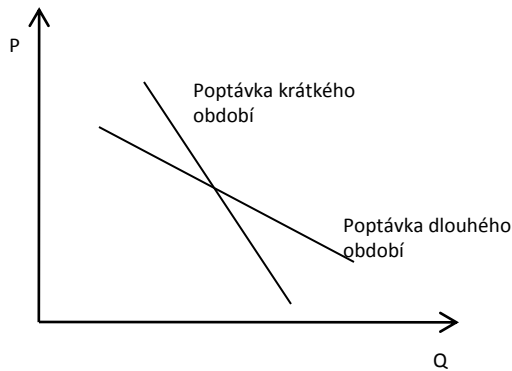
Poptávané množství \times poptávka

Zákon klesající poptávky – poptávané množství klesne, když vzroste cena statku a přitom se nezmění ostatní ceny ani důchody.

Důchodový efekt – spotřebitel při vyšší ceně kupuje méně statku, protože mu původní částka nestačí na nákup původního množství

Substituční efekt - spotřebitel při vyšší ceně kupuje méně statku, protože jej nahrazuje jinými statky.

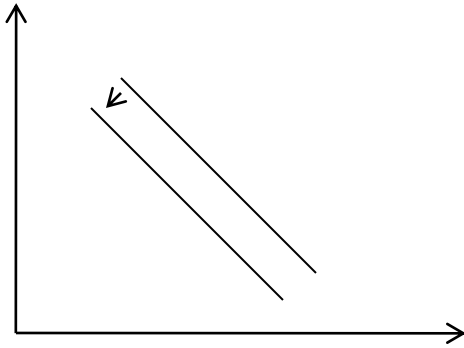
Poptávka v krátkém a dlouhém období

Elasticita poptávky

- udává vztah mezi procentní změnou množství statku a procentní změnou ceny.
- cenová elasticita poptávky – jak se změní výdaje spotřebitele na daný statek v případě změny jeho ceny
- $e > 1$ zvýšení ceny povede k poklesu spotřebitelových výdajů na daný statek (elastická nabídka)
- $e < 1$ zvýšení ceny povede k zvýšení spotřebitelových výdajů na daný statek (neelastická nabídka)
- $E = 1$ změna ceny ponechá výdaje na statek beze změny

Změny poptávky

- změna preferencí spotřebitele
- změna důchodu spotřebitele
- změna ceny komplementu
- změna ceny substitutu

Tržní poptávka

- je součtem individuálních poptávek
- **tržní poptávka neelastická** – zvýšení ceny a snížení množství statku bude mít za následek zvýšení výdajů kupujících i příjmů prodávajících
- **tržní poptávka elastická** – zvýšení ceny bude mít za následek snížení výdajů kupujících i příjmů prodávajících

Chování výrobce – náklady a nabídka

Utopené náklady – jsou ty náklady, které člověk nese, ať se rozhodne pro kteroukoliv z volených možností. Při ekonomických rozhodnutích nebere člověk utopené náklady v úvahu

Náklady příležitosti – podstata nákladů

Nákladem příležitosti je obětovaný výnos nebo užitek, který bychom mohli mít v druhé nejlepší příležitosti

Ekonomické náklady

- explicitní náklady příležitosti – platí výrobce za používání cizích výrobních faktorů
- implicitní náklady příležitosti – odrážejí obětované příležitosti výrobcových vlastních výrobních faktorů

Ekonomický zisk

- rozdíl mezi celkovým příjmem a ekonomickými náklady

Účetní zisk

- rozdíl mezi celkovým příjmem a účetními (explicitními) náklady

Změna nákladů

- I z toho důvodu, že se změní hodnota obětovaných příležitostí

Variabilní náklady – náklady, které se mění s rozsahem činnosti.

Fixní náklady – náklady, které nezávisí na rozsahu činnosti a které vznikají, i když se nevyrábí

Zastavení činnosti

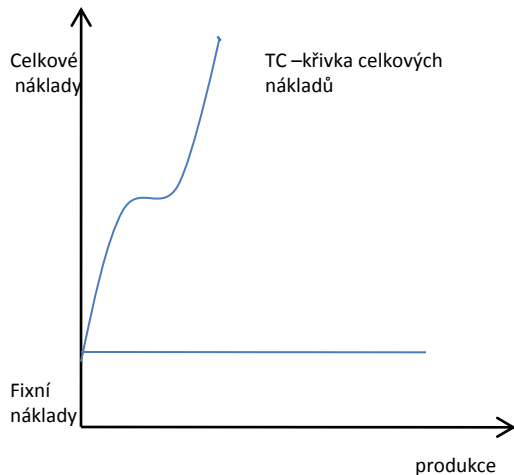
- krátkodobé rozhodnutí
- když příjem nepokrývá variabilní náklady

Odchod z trhu

- dlouhodobé rozhodnutí
- příjem nepokrývá veškeré ekonomické náklady (variabilní i fixní)

Nákladová funkce firmy

- ukazuje, jak se zvyšují náklady v závislosti na růstu produkce

Průměrné náklady – náklady na jednotku produkce
Mezní náklady – udávají přírůstek celkových nákladů, vyvolaným zvýšením produkce o jednotku

Mezní příjem – přírůstek celkového příjmu, dosažený z prodej dodatečné jednotky produkce

Optimální objem produkce (rovnováha firmy)

Mezní náklady se rovnají meznímu příjmu. V tomto případě, výrobce maximalizuje svůj zisk

NABÍDKA FIRMY

funkce, která ukazuje závislost nabízeného množství statku na jeho ceně

V krátkém období

- Firma neuvažuje odchod z trhu, je ochotna nést krátkodobě ztrátu, nemění se počet firem na trhu daného statku
- Firma je v rovnováze, jsou-li mezní náklady rovny meznímu příjmu (firma může dosahovat ekonomický zisk popř. ztrátu)

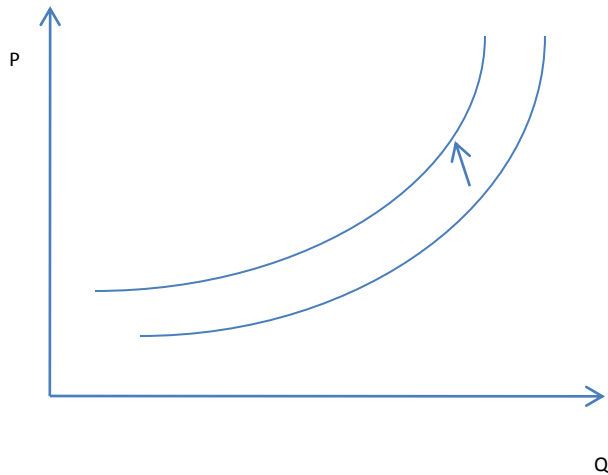
V dlouhém období

- Rovnováha nastává, když se mezní náklady rovnají meznímu příjmu a současně firma dosahuje nulového ekonomického zisku
- Firmy pod tlakem konkurence neustále hledají možnosti, jak snížit náklady, pro zvýšení zisku, tak se „dlouhodobá“ rovnováha neustále mění
- Honba firem za ekon. zisky je motorem ekonomického růstu

Změny nabídky

Nabídka je funkce, která vyjadřuje velikost nabízeného množství na ceně

- a) podél své nabídkové funkce – v případě, že je změna ceny příčinou změny množství
- b) posune se nabídková křivka – změní se jiné okolnosti (např. změna nákladů)

Tržní nabídka

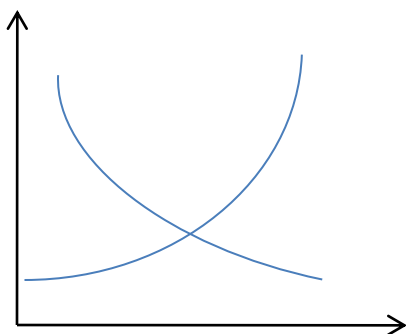
Tržní nabídka v krátkém období je součet krátkodobých nabídek firem, které jsou na trhu.

Dlouhodobá tržní nabídka mívá rostoucí průběh, protože růst produkce statku zvyšuje poptávku po specifických faktorech nutných k jeho výrobě. Protože je množství specifických výrobních faktorů omezeno, rostou jejich ceny. Růst produkce tak vyvolává rostoucí náklady. Proto má dlouhodobá nabídka rostoucí průběh. Cena, kterou firmy docilují, je rovna mezním nákladům.

Tržní rovnováha a efektivnost

Kupující si konkurují a jejich vzájemná konkurence žene cenu vzhůru. Cena, kterou jsou kupující ochotni zaplatit, je daná jejich **mezním užitekem**.

Prodávající si mezi sebou také konkurují, což zase tlačí cenu dolů. Cena na které budou prodávající minimálně trvat je daná **mezními náklady**.

Tržní rovnováha – průsečík křivky nabídky a křivky poptávky, tam kde se poptávané množství právě rovná nabízenému množství
Na trhu není nedostatek ani přebytek
Cena při které je to splněno je **rovnovážní cena**
Tržní rovnováha je efektivní situací, protože vyrovnává mezní užitek s mezními náklady

Tržní nerovnováha – je nestabilní a přechodná

Nedostatek – poptávané množství převyšuje nabízené množství

Přebytek – nabízené množství převyšuje poptávané množství

Změna rovnováhy ze strany poptávky (růst ceny, růst množství) nebo nabídky (růst ceny, pokles množství)

Směna a specializace

Bohatství není měřeno množstvím výrobků nýbrž uspokojením z nich. Směna může zvýšit uspokojení, aniž by zvětšila množství. Směna obohacuje oba směňující a každý z nich je na tom po směně lépe než před směnou.

Specializace a směna na základě absolutních výhod

Směna umožňuje zvýšení výroby tím, že umožní výrobcům aby se specializovali. Absolutní výhoda znamená, že člověk je v něčem lepší než jiní lidé.

Specializace a směna na základě komparativních výhod

Umožní specializovat se na tu z činností, u které je relativně lepší

Specializace a směna zvětšuje produkční schopnosti sama o sobě, aniž by se musel zvětšit kapitál, práce nebo jiné výrobní faktory. Uplatnění i v mezinárodním obchodě.

Nedokonalé trhy

Dokonalý trh

Výrobce nemůže změnou své produkce ovlivnit cenu, platí to pro všechny výrobce dodávajících na trh

Podmínky dokonalého trhu

- a) Dokonalá informovanost kupujících (např. burzy)
- b) Nulové náklady na změnu dodavatele
- c) Homogenní produkt (trh plodin, suroviny)

Nedokonalý trh

Výrobce může změnami své produkce do určité míry ovlivnit docilovanou cenu.

Trhy jsou obvykle heterogenní – systematická snaha výrobců o odlišení (diferenciaci)

Cenotvorba

Výrobci na nedokonalých trzích „tvorí“ svou cenu tak, že vyrovnávají svůj mezní příjem a mezní náklady